

Rapport - kartlegging av Vipe i Fredrikstad kommune 2022

Forord

Kartlegging av vipe er gjort på oppdrag fra Fredrikstad kommune. Kontaktperson i kommunen har vært Jørgen Torp.

Mats Finne har gjennomført prosjektet og gjort alle registreringer i felt.

Takk til alle lokale bønder i Fredrikstad med interesse for vipa som har tatt godt imot meg, og særlig Ivar Hovland ved Hov-Elingård som har delt mye nyttig kunnskap om vipa og bestandsutviklingen bakover i tid.

Mats Haneborg Finne

Svarverud 30. juni 2022

1. Innledning

Vipe (*Vanellus vanellus*) er klassifisert som *kritisk truet* (CR) på Norsk rødliste 2021 på grunn av en pågående bestandsnedgang som er anslått til over 80 % i løpet av de siste 3 vipe-generasjoner (18 år).

Vipa er nært knyttet til jordbrukslandskapet. Den legger reiret sitt helt åpent på jorder - både høstsådd åker og åker som ligger i stubb. Etter klekking er kullet nært knyttet til åker og eng, kantsoner og fuktområder i tilknytning til de aktivt drevne jordbruksområdene.

I Norge vurderes det at arten er negativt påvirket av jordbruk - økt omfang av grøfting, endrete frøblandinger, tidligere slåttetidspunkt og maskinell drift på innmarka om våren er kjente trusler (www.artsdatabenken.no). Det er ikke kjent i hvilken grad arten er negativt påvirket i overvintringsområdene i Frankrike, Spania og Portugal, dit majoriteten av den norske vipe-bestanden trekker til.

Et tiltak for å øke hekkesuksessen til vipa er å kartlegge hekke-områder, og sette inn tiltak for å øke reiroverlevelsen i disse områdene. Det krever et tett samarbeid med bøndene som driver jorda.

Formålet med dette prosjektet er dels kartlegging av hekkende vipe og merking av aktive reir, og dels dialog med bøndene som driver jorda i disse områdene for å øke bevisstheten omkring hensynet til hekkende vipe på innmarka.

2. Metode

Jørgen Torp i Fredrikstad kommune kartla viper i Fredrikstad våren 2021. Basert på dette årets registreringer, søk i Artskart og kontakt med fugleinteresserte i Fredrikstad laget Jørgen et kart som et utgangspunkt for kartleggingen. Han utarbeidet også en liste over bøndene som driver jorda på de aktuelle stedene.

Med utgangspunkt i kartet over tidligere hekking av vipe, var oppdraget å telle hekkende viper og reir i 2 perioder - 1.-15. april og 1.-15. mai. Hekkeområdene skulle sjekkes med kikkert og teleskop fra høytliggende steder i nærheten. Der vipe-reir ble observert skulle bøndene som driver jorda kontaktes, og ev. reirene merkes med pinner. Til merking av reir brukte vi brøytetikker av bambus. I en del av områdene er bøndene svært bevisste på å ta hensyn til vipa, og de merker selv reir på egne jorder.

3. Resultat

Det ble gjennomført 5 befaringer:

Fredag 8. april: Relativt kaldt, hadde kommet litt snø om natten. Lå et tynt lag med snø til litt ut på dagen. Trolig alt for tidlig - registrerte ingen fugler som lå på reir.

Mandag 11. april: Bart, varmt fint vær. Trolig fortsatt for tidlig - registrerte ingen fugler som lå på reir.

Tirsdag 19. april: Varmt fint vær. Rugging i gang enkelte steder. Merket 2 reir med pinner (ett reir på Nes og ett reir på Hov-Ellingård). Ved to anledninger gikk jeg ut til hunn som lå på reirgrop uten egg - derfor trolig fortsatt noe tidlig. Ble også observert paring.

Onsdag 20. april: Varmt fint vær. Registrerte og merket 3 reir og en reirgrop (ett reir og en reirgrop ved Gudeberg-Nabbetorp og to reir på Nes).

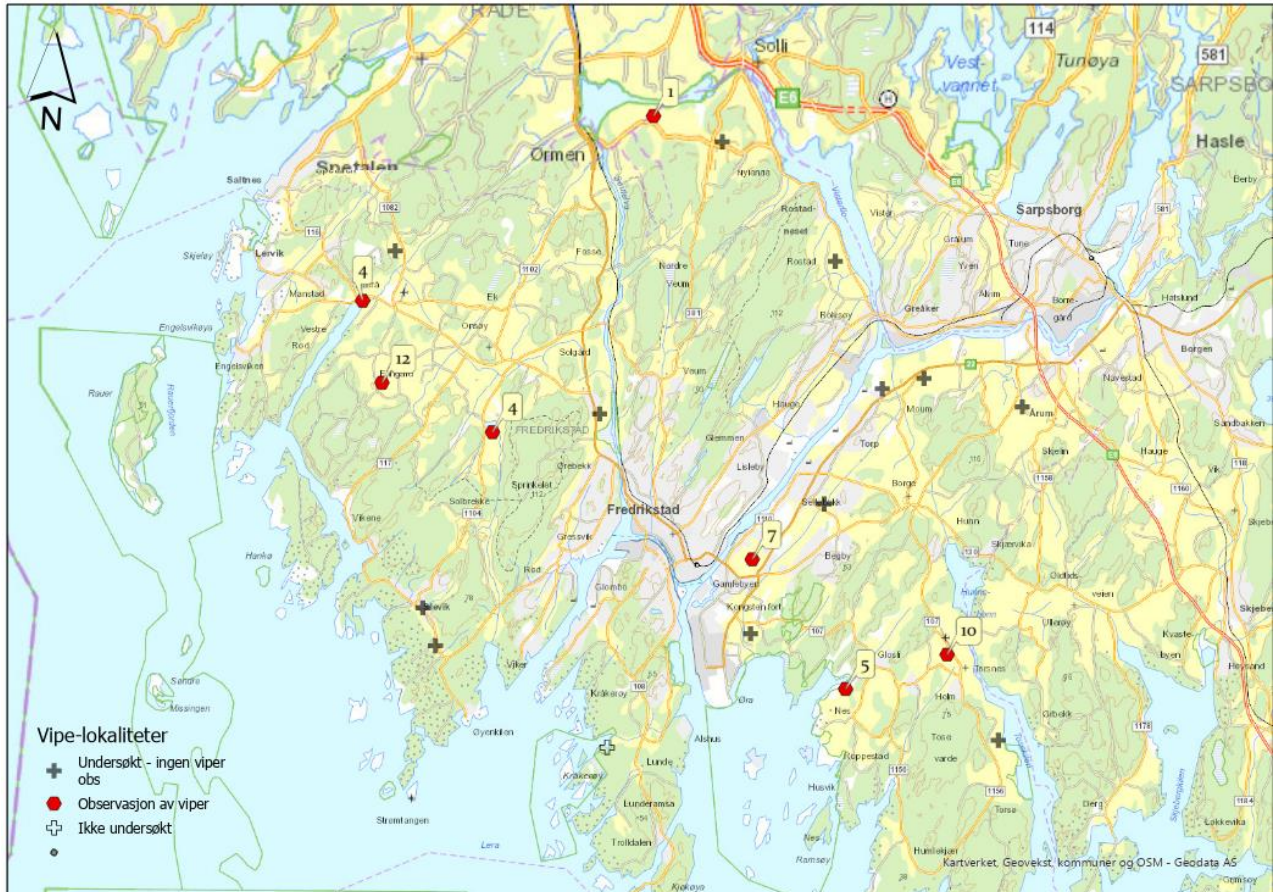
Onsdag 18. mai: Besøkte området Møklegård/Onsøyheimen etter tips fra grunneier her, og Gudeberg-Nabbetorp, Hov-Elingård og Kjennetjern etter avtale med Jørgen Torp. Merket 1 reir på Gudeberg-Nabbetorp, og observerte 2 kull ved Hov-Elingård.

Tabell 1 Antall registrerte vipper, reir og kull, og antall merkete reir.

Sted	Antall vipe i hekketiden	Antall reir registrert	Antall reir merket	Antall kull registrert
Gudeb.-Nabbetorp	7	2	2	
Torsnes	10			
Nes	5	3	3	
Hov-Elingård	12	6-9 ¹	1	7 ¹
Elingårdkilen	4			
Kjennetjern	4			
Ælin	1			
SUM	43	13	6	

---

¹ Egen informasjon sammenholdt med informasjon fra Ivar Hovland

Figur 1 Kart som viser besøkte områder, med og uten viper, og ett område som ikke ble besøkt (Nygårsmoa på Kråkerøy). Merkelappene viser antall viper observert.

4. Diskusjon

Når det gjelder tidspunkt for registrering av rugende vipper var perioden 1.-15. april for tidlig, men det er mulig at 2022 var et år med særlig sein hekking. Samtidig er det avgjørende at registrering og merking av reir skjer så tidlig så mulig i hekketiden, slik at reir som er lagt før våronna starter blir sikret.

Ut fra årets registrering av vipper er det 2-3 områder i kommunen som skiller seg ut som særlig viktige for den lokale vipe-bestanden. Det ville være fornuftig å gå i dialog med bøndene som driver disse arealene i forkant av vårsesongen for å finne ut omtrentlig tidspunkt for start av våronna, og hvilke arealer det vil være maskinell aktivitet tidlig. Forutsatt at det er ønskelig fra bøndenes side; bør disse områdene prioriteres for leting etter, og merking av reir.

Bonden som driver arealene på Nes opplyste at reiret trolig var røvet mellom første og andre gang han kjørte med traktor på jordet. Hans teori er at «øyene» som ble igjen etter første runde med jordbearbeiding tiltrakk seg oppmerksomhet fra reirrøvere. Ved maskinell drift på jordet er det trolig viktig å gjensette så lite areal omkring de aktive reirene som mulig, for å redusere dette problemet.

I arbeidet mer vipekartleggingen opplevde jeg utelukkende en positiv dialog med de lokale bøndene i Fredrikstad. Mange er opptatt av vipa, og bekymret og lei seg for at den er i tilbakegang. Mange bønder har i flere generasjoner merket reir de oppdager på jordet og forsøkt å unngå å kjøre på dem. Men ettersom driftsenhetene blir stadig større er tiden bonden har til rådighet mer knapp og dermed er muligheten til å ta hensyn til vipa blitt redusert. I slike tilfeller kan merking av reir fra frivillige eller i kommunal regi være nyttig for vipa.

Til å ligge så åpent er vipe-reir forbausende vanskelig å oppdage (foto: Mats Finne)

En nyhet er kartlegging av vipe-reir med drone. Pål Sindre Svae i Indre Østfold kommune har prøvd dette med hell og la ut bildene nedenfor på Facebook. Bruk av drone er trolig fremtidens metode for å lete opp og merke vipe-reir (slik det er for mange andre feltoppgaver).

Bilde av vipe-reir tatt med drone. Bildet til venstre er med bruk av termisk kamera (foto: Pål Sindre Svae).

5. Vedlegg

Observasjoner på de ulike lokalitetene (kart som viser lokalisering til slutt)

Søndre Årum

8/4: Traff grunneier som var svært interessert i fugler i kulturlandskapet. Han tipset meg om sti langs Årum-bakken. Gikk denne bort til en havn der han hadde hatt Vipe tidligere. **Ingen obs.**

Årum Sør - ved Moum

8/4: Sto en stund på Roald Amundsens vei og kikket. **Ingen obs.**

19/4: Sto en stund på Roald Amundsens vei og kikket. **Ingen obs.**

Moum-gropa

8/4: Vanskelig tilgjengelig område - mye trafikk av anleggsmaskiner. Fikk liten oversikt over området uten å bevege meg inn i det. Hadde fått beskjed om å kun stå på gang- og sykkelvei. Foreslår å droppe dette området. **Området ikke sjekket.**

Kjølberg

8/4: Området sjekket fra Begbyveien. **Ingen obs.**

19/4: Området sjekket fra Begbyveien. **Ingen obs.**

Gudeberg-Nabbetorp

8/4: Observerte den søndre del av området fra vei som gikk inn fra sør. **Observerte 1 vipe** midt på jordet.

19/4: 2 viper i nordre del - hann og hunn. Hunnen lå på reirgrop u. egg - merket denne med pinne.

2 viper på jordet i nordøst - hann og hunn, begge i bev. 2 viper på jordet i sørøst - hann og hunn - hunnen lå på reir med 4 egg som ble merket med pinne. **Til sammen 6 viper - 3 par. Merket 1 reir grop og ett reir med pinne.** Har gitt beskjed til Jørgen Karstensen.

18/5: Registrerte 2 viper i nordre ende der den ene lå på reir med 4 egg som ble merket med pinne. Så 5 viper på det søndre jordet - så ingen som lå på reir her. **Til sammen registrert 7 viper i området - merket 1 reir med pinne.** Tok inn pinner satt ut 19/4.

Torslund

8/4: Sjekket området fra flere kanter. **Ingen obs.**

19/4: Snakket med bonde Ottar Weel. Han hadde vært v. Torslund flere ganger uten å obs. vipe. Prioriterte derfor ikke nytt besøk her.

Torsnes-flystripa

8/4: **Ca. 30 viper i området.** Ingen tegn til hekking.

19/4: **Til sammen ca. 8-10 viper** i området vest for Grimstadveien. Gikk ut til en hunn som lå, men hekkegropa var tom. Snakket med bonde Therese Dahl på tlf., som selv merker vipe-reir.

Torsnes - Nordre Weel

19/4: Ingen vipper å se her.

Heie

8/4: Ingen vipper å se her.

19/4: Ingen vipper å se her.

Nes

19/4: Så til sammen 4 vipper hvorav 1 hunn lå på reir. Merket reir med 4 egg med pinne.

20/4: Så til sammen 5 vipper - 2 hanner og 3 hunner på reir. Merket 2 nye reir - begge m 3 egg.

Nordre Skåra

8/4: Ingen vipper å se her.

19/4: Ingen vipper å se her.

Møklegård

19/4: Ingen vipper å se her.

18/5: Ingen vipper å se her.

Onsøyheimen

19/4: Ingen vipper å se her.

18/5: Ingen vipper å se her.

Kjennetjern

20/4: Observerte 3-4 vipper SØ for tjernet, men så ingen på reir. Mulig for tidlige her. Fin observasjonsplass ved Vestre Tvette. Snakket med bonden på gården som tar hensyn til vipa. Jo Poppe leier også en del areal her.

18/5: Observerte 3 vipper på jordet SØ for Kjennetjern, og 1 vipe på jordet sør for gården Vestre Tvette, på østsiden av veien. Så ingen fugl som lå på reir.

Hov-Elingård

11/4: Observerte 6 vipper på jordet helt i sør mot skogen. Trolig lå ingen på egg. Fint å observere fra kjerrevei øst for Hovslett. Snakket med Ivar Hovland på tlf. Det er han og Jo Poppe som driver jorda.

19/4: Snakket med Jo Poppe som ga tillatelse til å merke ev. reir. Observerte ca. 10 vipper. Fant 1 hunn som lå på reir med 4 egg - merket reiret (snakket med Jo Poppe dagen etter, som hadde sette pinnen og styrt utenom reiret). Så ingen flere som lå på reir. Trolig litt tidlig. Snakket med Ivar Hovland, som tidligere i våres hadde telt til 12 vipper i området.

18/5: Observerte ca. 8 vipper - hvorav 2 kull - det ene med minst 2 kyll og det andre med minst 1 kylling. Kyllingene så ganske nyklekte ut. Tok inn merkepinne satt ut 19/4. Ifølge Ivar Hovland har det vært 8 vipe-reir i området denne våren, og minst ett reir, i

tillegg til de to kullene jeg observerte, har hatt vellykket klekking - dvs. minst 3 vellykkete kull så langt. Dette 3. reiret som klekket, var ifølge Hovland reiret som jeg merket 19/4 - dette klekket for ca. 2 uker siden.

Elingårdkilen

11/4: Så 4 vipper innerst i kilen. Observerte fra bensinstasjonen.

19/4: Så 2 vipper på beite sør for kilen og 2 ind. på jordet (høstkorn) NØ for kilen. Til sammen 4 vipper. Så ingen på reir.

Bossum Vestre

11/4: Ingen obs. Snakket med dame som bodde på gården. Hun var veldig obs på vipa, men hadde ikke sett noen der.

Røtnebekken

20/4: Litt videre nordover fra Bossum, på grensa til Råde. Sjekket etter tips fra Ivar Hovland. Ingen obs.

Ælin

8/4: Sjekket fra gården Nordre Ælin. Snakket med Liv Holene, som hadde observert 2 individer tidligere - mente de hekker på nordsiden av bekken (på Råde-siden). Observerte 1 ind.

Snakke med bonden på Råde-siden, som pleide å ha 3 reir på sine jorder, og merke dem.

20/4: Observerte kun fra Elindveien (hovedveien). Så ingen vipper.

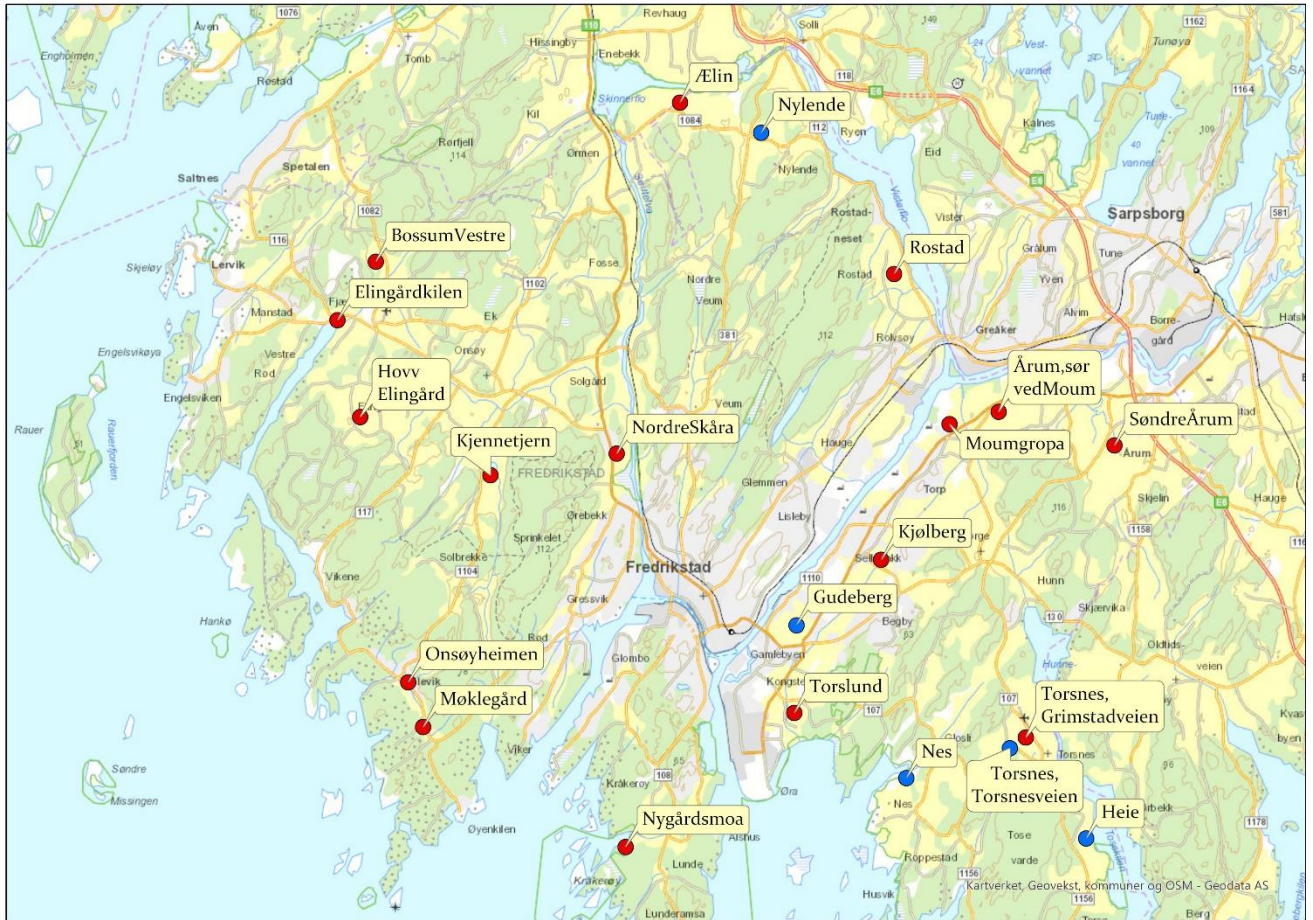
Nylende

8/4: Ingen obs. Snakket med grunneier Nils Nylende som ikke hadde sett vipa i år.

20/4: Ingen obs.

Rostad

20/4: Ingen obs. Snakket med en grunneier som mente vipa ikke hadde vært i området på flere år.

Kart som viser de ulike vipe-lokalitetene med navn (blå farge er der det er anbefalt å kartlegge med to personer).